

18. Теремко В. Стратегічні випробування електронною книжністю / В. Теремко // Вісник Книжкової палати. – 2011. – № 4. – С. 10–14.
19. Эриксен Т. Х. Тирания момента : время в эпоху информации / Т. Х. Эриксен. – М. : Весь мир, 2003. – 204 с.

Звольнская Л. Аспекты актуальности книги как основного вида издания. В статье излагаются аспекты актуальности традиционной книги: религиозный (каждая религия имеет в своем основании книгу – первоисточник, на которую опирается как на нерушимый авторитет); демиургический (в книге зафиксированы слова, благодаря «магическим» свойствам которых человеку кажется, что он может управлять видимым и невидимым миром, управлять и творить); национальный, исторический (в книге аккумулируются такие признаки самобытности нации, как ее язык и история); педагогический; психологический; коммуникативный; аспекты социализации и персонализации; развития мышления; формирования культуры, грамотности, а также прогрессивный, функциональный, стабилизационный, ценностный, искусный аспекты.

Ключевые слова: Интернет, традиционная бумажная и электронная книга, аспекты актуальности.

Zvolynska L. The Actuality Aspects of the Book as Main Type of the Edition. In this article the actuality aspects of the paper book are enlightened namely: the religious aspect (every religion has at its basic the book – primary source (the origin book), at which this religion bases itself as on inviolable authority); the demiurgic aspect (in the book the words which thanks to their «magic» characteristics it seems to man that he can govern the visible and invisible world, govern and to create are noted); the national, historical aspect (in the book the signs of the nation originality as its language and history are accumulated); the pedagogical, psychological, communication aspects, the aspects of the socialization and personalization, the development of thinking and the culture and literacy moulding aspects and also the progressive, functional, stabilizing, valuable, art aspects.

Keywords: Internet, the traditional paper and electronic book, the actuality aspects.

Адреса для листування: lesiazvol@gmail.com

УДК 070: 482-053.2:82-1/-9

Уляна Лешко – кандидат наук із соціальних комунікацій,
старший викладач кафедри журналістики
Вінницького державного педагогічного університету імені М. Коцюбинського

Журнал для дітей «Зернятко»: жанрове розмаїття релігійних текстів

У статті здійснено дослідження жанрового розмаїття релігійних текстів на сторінках християнського журналу для дітей «Зернятко». Серед жанрів релігійного дискурсу виділяються тексти, пов'язані зі Святим Писанням. Біблійні тексти отримують сучасну інтерпретацію, максимально наближаючись до уявлень читача. Проповідь має великий вплив на читачів не тільки завдяки духовному змісту текстів, а й завдяки силі церковно-богословського красномовства. Проповіді у дитячих журналах найчастіше пов'язані з певним християнським святом чи вшануванням святого. Своєрідним різновидом жанру проповіді є повчання, які органічно поєднують релігійне начало з дидактичним. У повчаннях органічно використовуються Біблійні істини. Автори журналів намагаються привчати дітей до молитви, пояснюють, як саме відбувається процес спілкування з Господом. Часто зустрічаються тематичні молитви, які пов'язані з темою проповіді.

Ключові слова: християнські дитячі журнали, християнське виховання, жанри, текстове наповнення, релігійні тексти.

Постановка наукової проблеми та її значення. Зважаючи на активний розвиток дитячої журнальної періодики, як самостійної ланки українських мас-медіа, можна вважати, що журналістика для дітей є окремим соціальним інститутом. Серед досить великого розмаїття сучасних дитячих видань окрему групу складають християнські видання (їх самостійно видає певна єпархія або єпархія спільно з релігійним центром, або релігійне видавництво). Такі видання не тільки

інформують, навчають та розважають, але й виховують представників юної аудиторії у національно-патріотичному та християнському дусі.

Кожному соціальному інституту сучасного суспільства властивий свій інституціональний тип дискурсу [2]. Звернення безпосередньо до текстів дитячих християнських журналів дає підстави говорити про наявність саме релігійного дискурсу. Оскільки релігія, «самобуття знакова система, яка володіє своїм змістом і своїм способом передачі цього змісту» [3, с. 198], має два типи комунікації: «від Бога – через пророка (наставника, священика) – до людей; від людей – через пророка (наставника, священика) – до Бога» [4, с. 224], то, відповідно до цих напрямів, існують і жанри релігійного дискурсу.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Серед досліджень, присвячених релігійному дискурсу, важливості виховання у дітей та молоді християнських чеснот, інтерес становлять праці науковців І. Богачевської, А. Бойко, Т. Старченко. Вивченням жанрового простору релігійних текстів займаються В. Бодак, А. Жулинська, А. Колодний, Н. Мечковська, М. Михайлова, Т. Хоменко.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей функціонування жанрів релігійних текстів у дитячому християнському журналі «Зернятко». Виходячи з цього, визначено основні завдання статті: розглянути жанрово-тематичне наповнення журналу «Зернятко»; проаналізувати типологію релігійних текстів та визначити їхню роль у вихованні істинного християнина.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. «Зернятко» – журнал для дітей, заснований у 1995 р. Святоуспенською Унівською Лаврою монахів студитського уставу УГКЦ. З 2001 р. видання перейняло видавництво «Свічадо» (Львів). Християнська проблематика є визначною в усьому текстовому масиві. Розмова з читачами ведеться дуже легко, ненав'язливо, доступною мовою і від імені Зернятка (вірного друга, якому діти довіряють). Автор журналу намагаються відповісти на проблемні запитання, одночасно спрямовуючи дитячі дії у правильне русло. От як просто звучить пояснення, що «Біблія – наш найцінніший довідник. У ній є відповіді на всі запитання... Однак читати цю книгу треба трохи інакше, аніж підручник з математики чи історії, бо Слово Боже надто глибоке... Біблію треба читати серцем. Читати і просити, щоб Господь допоміг нам зрозуміти прочитане» (Зернятко. – 2006. – № 7. – С. 3).

«Зернятко» вирізняється з-поміж інших єпархіальних видань тим, що будь-який інформаційний текст містить роз'яснення, певні настанови. Церковну лексику, терміни завжди розтлумачує у рубриці «Словничок «Зернятка», що значно спрощує процес пізнання абсолютних істин маленькими читачами. На сторінках журналу чимало інформаційно насичених, художньо виразних рубрик («Календарик Зернятка», «Сторінками Святого Письма», «Цікавинки Божого світу» та інші).

Серед релігійних текстів у першу чергу виділяються **тексти, пов'язані зі Святим Писанням**. Ці тексти мають чимало різновидів: передусім це тлумачення Євангелій, що оповідають про земне життя Спасителя, численні притчі, а також окремі історії зі Старого Заповіту. Чи не найбільш дієвою, виразною й привабливою є постійна рубрика «Сторінками Святого Письма». Тексти Біблії подаються у розповідному стилі, наближеному до дитячої манери мовлення. Зразком виховання мужності, як однієї з моральних чеснот у поєднанні з відданою вірою в Бога у будь-якій ситуації є оповіді з «Книги Суддів» (Старий Заповіт) про життя хоробрих воїнів, визволителів, яких Господь посилав ізраїльтянам у період воєн. В одній з таких історій ідеться про Гедеона, який отримує через ангела послання від Бога про те, що він обраний і повинен врятувати свій народ від загарбників. Почувши цю звістку, чоловіком оволодівають сумнів і страх. Але ангел заспокоює його: «Не бійся! Все тобі вдасться, бо з тобою буде Господь» (Зернятко. – 2005. – № 9, 10. – С. 8–9). Не усвідомлюючи до кінця беззаперечності та істинності цих слів, Гедеон кілька разів сумнівається і перевіряє, чи справді Бог чує та оберігає його. І щоразу отримує підтвердження, що немає чого боятися, бо Господь на його боці. З Божою допомогою Гедеонові все-таки вдається здобути перемогу над ворогами. Ця розповідь на сторінках журналу є своєрідним життєвим підтвердженням рядків псалма: «Господь – твоє прибіжище, Всевишній – твій захист. Ніяке лихо до тебе не приступить, ніяка кара не підійде близько намету твого. Бо ангелам своїм він повелить про тебе, щоб берегли тебе на всіх твоїх дорогах» (Псалом 91(90) «Бог – вічне пристановище людей»).

За допомогою текстів Біблії журнал не просто знайомить маленьких читачів з основами християнства, людськими чеснотами, життям Спасителя – він стає путівником у світі дитячої віри.

На завершення циклу розповідей про страдницький шлях Ісуса Христа, розп'яття і воскресіння звучить переконливе твердження, що Господь любить нас, промовляє до нас, потрібно лише зуміти почути Його: «Може, й ти ще сумуєш, бо не знаєш, не віриш, що Христос воскрес? То ж я, твоє Зернятко, ділюся з тобою щасливою звісткою: Христос воскрес! Він є біля тебе! Він знає і кличе тебе по імені: «Не журися,...! Я тебе люблю! Заради тебе я помер на хресті і воскрес. Ти вір у мене, і я подарую тобі нове життя!» (Зернятко. – 2006. – № 4. – С. 10–11).

Важливим жанром релігійного дискурсу є **проповідь**, з якою автори журналу звертаються до маленьких читачів. Значення проповіді взагалі важко переоцінити: у релігії «проповідь так само органічна, як молитва. Це фундаментальний первісний жанр релігійної комунікації. З початком проповіді вчення починає жити у свідомості певної спільноти людей. ...Мета проповіді полягає в донесенні смислу Божого слова до свідомості людей. Це передбачає певну адаптацію первинного тексту відповідно до можливостей людського розуму» [4, с. 205].

Проповідкування Слова Божого (така офіційна назва проповіді у православ'ї) має великий вплив на читачів не тільки завдяки духовному змісту текстів, а й завдяки силі церковно-богословського (гомилетичного) красномовства, має значення й вишуканість стилю, його багатство, експресивність – усе це виховує людину в дусі християнської поведінки щодо Бога, ближнього та самого себе.

Щоразу номер «Зернятка» відкриває унікальна і неповторна проповідь. Присвячені проповіді не лише великим християнським святам («Різдво Йоана Хрестителя», «Преображення», «Христос Воскрес із мертвих...», «Три святителі», «У новий рік – з Богом»), а й згадуються практично усі невеликі свята, дні вшанування святих («Пояс Пресвятої Богородиці», «Непохитна віра Максима», «Чому Тома – невірний», «Кипріян та Юстина», «Олексій – чоловік Божий», «Неділя Православ'я», «Святий Тарасій»).

Проповіді також містять елементи «Святого Письма як першоджерела християнської проповіді» [6, с. 6]. Автори проповідницьких текстів намагаються створити оригінальний текст, який би зацікавив, повноцінно виконав функцію інформування та просвітництва і відповідав би просторово-часовим уявленням сучасного читача. У журналі «Зернятко» такі тексти не лише переказують історію становлення того чи іншого церковного свята, але й роз'яснюють, як от у День Зіслання Святого Духа називають Зеленими Святами, бо люди прикрашають свої домівки зеленим галуззям, адже зелений колір – це «колір життя, а Святого Духа ми називаємо Господом животворящим і подателем життя» (Зернятко. – 2005. – № 6. – С. 3). Наступна інформація робить реципієнта обізнаним християнином, а його прохання – усвідомленими: «Святий Дух немовби «годує» нас своїми дарами – мудрістю, розумом, радіою, кріпостою, знанням, побожністю та страхом Божим. Він вчить нас любити, молитися, прощати. А ми маємо Йому в цьому допомагати: працювати разом з Ним» (ідеться про необхідність молитви до Святого Духа перед початком будь-якої справи). Істинні настанови просто і легко доносяться до свідомості дитини: «Дозвольмо Святому Духові діяти в нашій душі, тоді він неодмінно настановить нас на правильну дорогу» (Зернятко. – 2005. – № 6. – С. 3).

Задуматися над власним життям, спробувати змінитися на краще допомагають маленьким читачам проповіді-настанови на період Великого посту. Це не лише розповіді про події упродовж семи тижнів, а й свого роду моральна та духовна підтримка з боку журналу – найближчого друга дитини. Паралельно відбувається актуалізація усіх чеснот, дотримування заповідей Божих, реалізація набутих знань: «Якщо за цей час ти хоч на крихітку станеш добрішим, якщо в міру своїх можливостей допомагатимеш ближнім і творитимеш добро, тоді й піст буде милий і приємний Богові. Разом з тобою починає постити вся наша Церква, твоя парафія, родина і я – твоє Зернятко» (Зернятко. – 2006. – № 3. – С. 3).

Своєрідним різновидом жанру проповіді можна назвати і **повчання**, які органічно поєднують релігійне начало з украй необхідним тут дидактичним, що передбачає обізнаність авторів з основами психології, педагогіки та християнської етики.

Мотив Любові знаходить своє розкриття у повчальних і цікавих текстах, наближених до сприйняття сучасного читача. Щоб відчути любов до усього живого, що створив Господь, варто лишень спробувати «відкрити в навколишньому світі щось нове, щось прекрасне». І коли робиш ці відкриття разом з авторами журналу, прислухаєшся до кожного звуку природи, звертаєш увагу на красу квітів, яку раніше не помічав, і навіть маленької краплинки роси, то розумієш і справді відчуваєш, що «...Господь створив усе тобі на радість, і що в навколишньому світі є так багато Його

слідів і знаків Його присутності» (Зернятко. – 2003. – № 4. – С. 3). Непростим для усвідомлення є мотив любові до ближнього: «Але любити – це не лише давати, але й приймати. Треба вміти приймати те, що й улюблене горнятко може розбитися; а також насуплене обличчя, коли в когось поганий настрій; несподіваний дощ, навіть якщо немає парасолі... Приймати – означає довіряти Богові, бо це Він дає і те, що нас втішає, і те, що нас засмучує» (Зернятко. – 2002. – № 2. – С. 19).

Дієву методику обрали творці «Зернятка», розповідаючи про заповіді блаженства. На дитячому рівні розкриваються складні релігійні поняття: «У Біблії є поради як стати надзвичайно щасливим. Вони називаються блаженствами (...це най-най-найбільше щастя, яке тільки можна уявити)» (Зернятко. – 2006. – № 8. – С. 4–5). Саме на прикладах із дитячого світу читач дізнається, що таке бути убогим духом – «уміти промовчати про купу нових іграшок, цікаві подорожі в інші країни та повний щоденник найкращих оцінок» під час розмови з друзями.

Автори журналів добре усвідомлюють значення такого жанру богослужбових текстів, як **молитва** – «піднесення розуму і серця до Бога» [5, с. 292]. Здавна ведеться: і в radoщах, і в горі віруюча людина звертається до Бога з молитвою. Молитовний стан – це особливе таїнство, адже молитва – це бесіда, розмова з Творцем. Такий своєрідний комунікативний акт характеризується односторонністю та зазвичай не передбачає зворотного зв'язку, або ж передбачає його у знаковому невербальному варіанті [3, с. 201]. Але не лише слова складають смисл молитви, а й душевне налаштування, не залежно від того чи це молитва-прохання чи молитва-славослів'я [7, с. 69–70].

Особливо ширим молитовний стан буває в дитинстві, коли ще не замулені душа й совість, коли чистими є помисли, високими устремління. Проникливі молитовні навернення юних читачів: «Батько і мати – два сонця гарячих. Вони – найближчі і найрідніші люди – обдаровують нас своєю ласкою, любов'ю і турботою... Але і батькам дуже потрібна наша допомога... Хтось скаже: «Як ми, маленькі, можемо допомогти нашим дорослим і розумним батькам?» (Зернятко. – 2004. – № 5. – С. 8). Бесіда авторів з дитиною не просто щира й довірлива, а така, що стимулює і розумову, і душевну роботу, спонукає саму дитину до прийняття вірного рішення та його реалізації. Варто простежити, як поступово, ідучи від простого до складного, окреслюють мудрі наставники етапи дорослішання маленької людини. Продовжується діалог-спонука: «... Ну, хіба що прибрати в хаті, помити посуд, виполоти грядку – це напевно буде для них допомогою. А чи достатньо цього? Давайте подумаємо. ... Ти можеш допомогти їм своєю молитвою. Вони обов'язково це відчують. Молитва за батьків є дуже важлива. Щоденно дякуймо за них Богові, просімо, щоби Він благословив наших рідних, охоронив їх від усього злого. Щоб дарував їм щастя і здоров'я на довгі роки» (Зернятко. – 2004. – № 5. – С. 8).

Журнали намагаються не лише привчати дітей до молитви, але й правильно пояснювати, як саме відбувається процес спілкування з Господом. «Усяку журбу вашу покладіть на нього, бо Він піклується про вас. Це означає, що в молитві ми можемо розповісти Богові про всі свої проблеми» (Зернятко. – 2005. – № 8. – С. 3). Толерантно впроваджується думка, що Господь чує їхні молитви і на кожную дає відповідь. Просто «Бог не є чарівником, який виконує всілякі бажання. Бог є Кимось набагато більшим і кращим. А те, про що ми Його просимо, не завжди є для нас корисним і потрібним, і тому Він відповідає «ні». Врешті читач отримує приклад своєї маленької прохальної молитви до Бога: «Господи, Ти знаєш, що ліпше: нехай станеться, як Ти хочеш! Дай, що хочеш, коли хочеш і скільки хочеш!» (2005. – № 8. – С. 3).

Через молитву, як «нескінченну творчість, вищу від будь-якого мистецтва чи науки» [1, с. 6], ми спілкуємося з Господом, а Творець через молитву «надихає» нас життям. Один Бог може допомогти позбутися наших гріхів та поганих звичок, бути добрими дітьми Божими. Прикладом такої справжньої мольби із глибини душі є щира молитва святого Єфрема Сирина «Господи і Владико життя мого...». Журнали «Зернятко» (2004. – № 3. – С. 6–7) на своїх сторінках у період Великого посту знайомлять читачів з цією молитвою. І не просто знайомлять, а докладно обговорюють кожне речення. Тлумачення молитви умовно поділене на три частини.

Часто на сторінках журналу можна зустріти тематичні молитви – безпосередньо пов'язані з темою проповіді. Так, «Зернятко» (2005. – № 9. – С. 3), розповідаючи про історію святкування Собору святого Архистратига Михаїла та інших безплотних сил, друкує молитву до заступника й охоронця міста Києва: «О святий Архистратиже Михаїле і всі небесні хори! Моліть Господа, щоб зберіг нас від усього злого. Моліть Всевишнього за наше Церкву, за любов і єдність між людьми...».

Висновки та перспективи подальших досліджень. Можна стверджувати, що дитячий журнал «Зернятко» успішно виконує своє важливе завдання – духовне та інтелектуальне збагачення підростаючого покоління. Завдяки вартісним зразкам релігійних текстів, які отримують сучасну інтерпретацію, діти мають змогу не лише познайомитися з текстами Біблії, але й на дієвих прикладах зрозуміти, що таке Віра, молитва, християнські чесноти. Подальше дослідження передбачає аналіз особливостей релігійних текстів на шпальтах християнських видань для молоді (на прикладі журналів «Сто талантів», «Агнець» та «Отрок.ua»).

Література

1. Банацька Н. А. Християнські мотиви та образи в драматургії Лесі Українки : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.01 / Н. А. Банацька ; АН України ; Інститут л-ри ім. Т. Г. Шевченка. – К., 2000. – 16 с.
2. Богачевська І. В. Релігійний дискурс і релігійний ритуал / І. В. Богачевська // Мультиверсум. Філософський альманах. К. : Центр духовної культури. – 2006. – № 54.
3. Жулинская А. С. Жанровое пространство религиозных текстов / А. С. Жулинская // Ученые записки Таврического нац. ун-та им. В. И. Вернадского. – 2006. – Т. 19 (58). – № 2. – С. 198–203.
4. Мечковская Н. Б. Язык и религия : пособие [для студентов гуманитарных вузов] / Н. Б. Мечковская. – М. : Агентство «Файр», 1998. – 352 с.
5. Мишланов В. А. Молитва как речевой жанр / В. А. Мишланов // Прямая и непрямая коммуникация: сб. научных статей. – Саратов : Издательство Гос. УНЦ «Колледж», 2003. – С. 290–302.
6. Хоменко Т. М. Трансформація жанру проповіді у сучасній україномовній публіцистиці (Євген Сверстюк, Мирослав Маринович – Україна, Іван Ортинський – Німеччина) : автореф. дис. ... канд. філол. наук : 10.01.08 / Т. М. Хоменко ; Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка, Ін-т журналістики. – К., 2001. – 15 с.
7. Христианская жизнь по Добротолубию. – М. : Московский Свято-Данилов монастырь, 1991. – 224 с.

Лешко У. О. Журнал для детей «Зернышко»: жанровая разнообразность религиозных текстов. В статье осуществлено исследование жанрового разнообразия религиозных текстов на страницах христианского журнала для детей «Зернышко». Среди жанров религиозного дискурса выделяются тексты, связанные со Святым Писанием. Библейские тексты получают современную интерпретацию, максимально приближаясь к представлениям читателя. Проповедь имеет большое влияние на читателей не только благодаря духовному содержанию текстов, но и благодаря силе церковно-богословского красноречия. Проповеди в детских журналах чаще всего связаны с определенным христианским праздником или чествованием святого. Своеобразной разновидностью жанра проповеди являются наставления, которые органично сочетают религиозное начало с дидактичным. В наставлениях органично используются Библейские истины. Авторы журналов пытаются приучать детей к молитве, объясняют, как именно происходит процесс общения с Господом. Часто встречаются тематические молитвы, которые связаны с темой проповеди.

Ключевые слова: детские журналы, христианское воспитание, жанры, текстовое наполнение, религиозные тексты.

Leshko U. O. Magazine for Children «Zernyatko»: Genre Variety of Religious Texts. In the article research of genre variety of religious texts in the Christian magazine for children «Zernyatko». There were made analyses of the texts related to Gospel. Biblical texts get modern interpretation, maximally approaching presentations of reader. A sermon has large influence on readers not only due to spiritual maintenance of texts, but also due to force of church-theological eloquence. Sermons in child's magazines are related to the Christian holiday or celebration of saint. The variety of sermon is edification that organically combine the religious beginning with a didactics. Biblical truths are used in edification. The authors of magazines teach children to pray, explain, how to talk with Lord. There are thematic prayers that is related to the theme of sermon.

Keywords: children magazine, Christian educational, genres, texts, religious texts.

Адреса для листування: leshko1@ukr.net